

» Pripravila: Dr. Simona Kostanjšek Brglez, ZRC SAZU, Umetnostnozgodovinski inštitut Franceta Steleta

KULTURNA DEDIŠČINA

UMETNOST
ZA
TURIZEM

Prispevek je nastal v okviru projekta Umetnost za turizem. Umetnostnozgodovinske vsebine kot podlaga razvoju trajnostnega turizma Vzhodne Slovenije, ki ga sofinancirata Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport RS in Evropski sklad za regionalni razvoj, ter v okviru raziskovalnega programa Slovenska umetnostna identiteta v evropskem okviru (PG-0061), ki ga iz državnega proračuna sofinancira Javna agencija za raziskovalno dejavnost RS.

Stara cerkev sv. Janeza Krstnika v Čadramu

Najmarkantnejša stavba v Čadramu pri Oplotnici je nedvomno monumentalna cerkev sv. Janeza Krstnika.

V ravnini so jo zgradili ob koncu 19. stoletja. Posvečena je bila julija 1899. Takrat so začeli bogoslužja opravljati v novi cerkvi, staro pa so postopoma povsem opustili in nazadnje porušili. Na cerkev, ki je nekoč dominirala na vzpetini nad naseljem, danes spominjajo veliko staro župnišče, močno prezidana kaplanija, del zidu, ki je obdajal ploščad na kateri je cerkev stala, in kapelica, ki so jo ob tem zidu postavili v spomin na porušeno cerkev. Ob kapelici stoji nagrobnik (cerkev je nekoč obdajalo pokopališče) čadramskega župnika **Janeza Kuneja**, umrlega leta 1876, na ploščadi pa stoji stanovanjska hiša.

Stara cerkev sv. Janeza Krstnika, 1919, vir: A. Stegenšek, Konjiška dekanija

Pogled na mesto porušene cerkve

Kakšna je bila stara cerkev?

Stara župnijska cerkev je bila zgrajena v srednjem veku. Vključno z zvonikom, ki so jih cerkvam v tem okolišču pogosto dozidali kasneje, v 17. ali 18. stoletju, je bila gotška in enoladijska. Pokrival jo je raven lesen strop. Zvonik s koničasto

streho je dobil končno višino v 17. stoletju, v 18. stoletju pa sta bila obokana ladja in prezbiterij – prezbiterij je dobil kupolast obok, ladja pa dva križna oboka. Leta 1731 je bila ladja na jugu prizidana kapela.

Ob vizitaciji leta 1756 je imela cerkev kar šest oltarjev. Ob glavnem oziroma velikem

oltarju še naslednje: sv. Mihaela, Marije, sv. Martina, sv. Izidorja in sv. Notburge, sv. Ane. Na različnih mestih v cerkvi je bilo vklesanih oziroma zabeleženih več letnic, ki so se gotovo nanašale na pomembnejše gradbene posege – povečave, popravila.

Leta 1776 je cerkev na zahodu dobila zidan kor. V tej cerkvi ni bilo dovolj prostora za vse vernike, zato so jo v času župnika **Jurija Štangla** leta 1792 povečali tako, da so ji na južni strani po celotni dolžini stene prizidali stransko ladjo in zakristijo ob njeni vzhodni steni.

V 19. stoletju je bila cerkev še poslikana. Figuralno-arhitekturno-ornamentalne freske v prezbiteriju iz leta 1861 so bile delo v Slovenskih Konjicah živečega furlanskega slikarja italijanskega porekla **Tomaža Fantonija**. Petnajst let pozneje je cerkev dobila še ostale dekorativne poslikave. Leta 1890 so potekala popravila, v sklopu katerih so naredili nov kor.

Cerkev ni bila več varna

Leta 1935, ko jo je obiskal konservator **France Stele**, sta bila zvonik in fasada že močno razpokana. Takrat je bilo že jasno, da jo bodo porušili. Stele je dal napotke, naj se lavabo iz leta 1729 in kropilnik iz 17. stoletja postavita v cerkev sv. Barbare v Malahorno, krstni

Pogled proti prezbiteriju, vir: Pokrajinski arhiv Maribor, fond S. Vrišer

kamen iz leta 1621 pa naj se postavi v novo župnijsko cerkev.

Oprema na razne konce

Oprema se je ob opustitvi in rušitvi raznesla na različne konce, nekaj pa se je tudi uničilo. Na koncu južne ladje je bil po Steletovih besedah (leta 1923) čeden rokokojski oltar iz sredine 18. stoletja. Posvečen je bil sv. Janezu Nepomuku. V isti ladji je bila tudi slika sv. Alojzija, vstavljen v lep rokokojski okvir. V južni steni je bila vdolbina, namenjena za oltar sv. Križa. V oltar je bila vključena tudi slika Matere Božje dobrega sveta. Oltar v severni ladji naj bi bil v osnovi enak Nepomukovemu. Zelo bogat je bil veliki oltar sv. Janeza Krstnika iz prve polo-

vice 18. stoletja, ki je bil malo pred rušitvijo cerkve še dobro ohranjen. Naredil ga je konjiški kipar **Franz Zamlik**. V višino je meril 6 metrov, v širino pa le malo manj. Imel je par gladkih in par uvitih stebrov, med katerimi so stali kipi sv. Jožefa, sv. Joahima, sv. Zaharije in sv. Elizabete, osrednje mesto pa je bilo rezervirano za cerkvenega zavetnika.

Nekaj opreme zdaj v novi cerkvi

Od opreme so bili v cerkvi še kakovostna prižnica, ki so jo krasili kipci štirih evangelistov, Zveličarja, angelov in na strehi še glava sv. Janeza, križev pot, slikan na platno, ocenjen kot »grobo samouško delo«. Ta oprema ni v razvidu. Ohranjeni pa so trije oltarji iz 17. stoletja. Te so že v 18. stoletju, ko so čadramsko cerkev prenavljali, prenesli v cerkev sv. Miklavža v Koritno, kjer stojijo še danes. Iz te cerkve izvirata tudi sliki Srca Jezusovega in Srca Marijinega iz druge polovice 19. stoletja, ki sta shranjeni v novi cerkvi, in morda še spovednici iz prve polovice 19. stoletja, od katerih eno najdemo v novi cerkvi, drugo pa pri sv. Barbari.

Hiter propad in rušenje

Stele je leta 1938, ko je bila cerkev že porušena, ponovno obiskal Čadram. Takrat je popisal spolije iz zidov stare

cerkve, in sicer antični marmorni kip boga Jupitra brez glave, dve gotski konzoli iz peščenjaka – v obliki človeških glav, sklepnik z rozeto in več ostankov reber, stebrov in drugih arhitekturnih členov iz 14. stoletja. Že prej pa je zabeležil nekaj v cerkvene stene vzdanih epitafov in rimskih kamnov z napisi. Kot oprema cerkve so se tudi ti kosi raznesli na različne konce.

Stara čadramsko cerkev so iz varnostnih razlogov leta 1905 zaprli. Zaradi nevezdrževanja je hitro propadala in končno so jo leta 1936 oziroma 1937 porušili, material pa porabili za utrjevanje ceste proti Straži.

Rušenje stare cerkve, 1936, vir: oplotnica.si

» Pripravil: Milan Sternad iz Makol, fotograf in strasten zbiratelj starih fotografij in razglednic domačega in okoliških krajev.

Postavljanje temeljnega kamna na tovarno Iskra v Makolah leta 1977

ZAKLADNICA
STARIH
FOTOGRAFIJ

STARE
RAZGLEDNICE

Razglednica kraja Tinje leta 1935